

1b.

MAGAZINE

33 PAG.

STORIES

HUIZEN MET EEN VERHAAL

Vol op het orgel

Varen, varen...
saampies het avontuur
tegemoet

Bloemendaalse
bruggen

Kleur in je interieur

Shop & win!

116 pagina's **bloemendaal**

AERDENHOUT | BENNEBROEK | BLOEMENDAAL | OVERVEEN | VOGELENZANG

NIEUW LEVEN VOOR, CARRIÉ VAN BLOEMIEN DAAL

HISTORIE

>>

TOEN...

Wanneer straks de bouwhekken en -borden verdwijnen, zal het hoofdgebouw van het voormalige Provinciaal Ziekenhuis weer in al zijn monumentale glorie zichtbaar zijn.

Waar eens vele honderden psychiatrische patiënten woonden en werkten, hadden vleermuizen en vandalen twintig jaar lang vrij spel. Het unieke ziekenhuiscomplex, in de negentiende eeuw opgezet volgens de modernste internationale maatstaven, moest na de sluiting behouden blijven, dat vond vrijwel iedereen. Hoe, daarover waren de meningen ernstig verdeeld. De herontwikkeling van het gezichtsbepalende hoofdgebouw liet lang op zich wachten. Uiteindelijk kwam er een plan dat brede instemming kreeg, zodat het slopen, bouwen en restaureren kon beginnen. Bloemendaal is een prachtige woonlocatie rijker.

Buitenplaats en blekerij

In de zeventiende eeuw was het binnenduinrandgebied van het huidige Bloemendaal al in trek bij Amsterdammers. Koopman Nanning Florisz. Cloeck (1567-1624) bezat er een buitenplaats met blekerijen. Tussen de bleekvelden liet hij een zomerverblijf bouwen, dat hij 'Cloeckendael' noemde. Twee generaties later kocht een andere Amsterdamse koopman, Willem van Gennep, het buiten. Hij vergrootte het bezit door grondaankopen en veranderde de naam in 'Meer en Berg', naar het meertje achter de duinen.

Krankzinnigenwet 1841

Op 29 mei 1841 werd de eerste Nederlandse krankzinnigenwet van kracht. Tot die tijd kregen psychiatrische patiënten nauwelijks behandeling; ze leefden onder mensonterende omstandigheden in zogenoemde dolhuizen. De wet was vooral bedoeld

>>

Architect J.D. Zocher (1791-1870) kreeg opdracht om het hoofdgebouw en het omliggende park te ontwerpen

Collectie Pest- en Dolhuis Haarlem

om de maatschappij te beschermen tegen de 'gevaaren van krankzinnigen'. Daarvoor moesten geneeskundige gestichten worden opgericht – bij voorkeur ver van de bewoonde wereld – met aparte afdelingen voor mannen en vrouwen, ingedeeld naar maatschappelijke klasse. 'Razenden en onzinnelijken' konden tijdelijk worden afgezonderd – in wat wij tegenwoordig isoleercellen noemen. De behandeling was erop gericht patiënten te genezen door hun onrust tegen te gaan met arbeid, ontspanning en onderwijs. Discipline, regelmaat en beweging in de open lucht vergrootten de kans op genezing.

bezit door aan de provincie. Architect J.D. Zocher (1791-1870) kreeg opdracht om het hoofdgebouw en het omliggende park te ontwerpen. De bouw, die begon in juli 1846, kostte 460.000 gulden. In latere jaren werd het ziekenhuiscomplex voortdurend uitgebreid. In 1849 ging het provinciaal gesticht 'Meer en Berg' open, aanvankelijk voor 250 patiënten. Eind negentiende eeuw was dat aantal opgelopen naar zo'n 1.300. Gedurende 150 jaar zouden hier psychiatrische patiënten wonen en werken, vaak tot hun overlijden.

Sluiting

Omdat de naam van het gesticht een negatieve klank had gekregen ('Die is rijp voor Meerenberg'), werd deze in 1918 veranderd in 'Provinciaal Ziekenhuis nabij Santpoort'. Naar verluidt wilde Bloemendaal niet geassocieerd worden met een 'gekkenhuis'. De psychiatrie maakte grote ontwikkelingen door. Er kwamen nieuwe behandelmethoden en de visie op zorg veranderde. Zo kwam er vanaf de jaren vijftig van de vorige eeuw steeds meer medicatie beschikbaar. In de jaren zestig en zeventig groeide de kritiek op het langdurig opsluiten en isoleren van patiënten. Er werd gepleit voor meer privacy en vrijheid voor de patiënten in

Patiënten polijsten platen granito (1930)

Provinciaal gesticht 'Meerenberg'

De provincies kregen de verantwoordelijkheid voor opvang en behandeling van krankzinnigen. Noord-Holland ging voortvarend te werk en stichtte het eerste geneeskundige gesticht in Nederland. De provincie achtte Hofstede Meer en Berg in Bloemendaal hiervoor een geschikte locatie, vanwege de rust en de gezonde lucht. Op 27 juni 1844 kocht Statenlid jonkheer Jan Pieter Teding van Berkhout de hofstede met dertig hectare grond om tegenstanders voor te zijn en grondspeculatie tegen te gaan. Vier dagen later verkocht hij het

Transport van stenen (1931)

Aanleg van een dam (1954)

Bedverpleging (1920)

HERINNERINGEN VAN EEN ZUSTER

Frieda Joosten (92) was pas twintig toen ze in 1949 ging werken als verpleegster in het Provinciaal Ziekenhuis Santpoort. Ze kwam terecht op de gesloten vrouwenafdeling. "Die was het zwaarst," weet ze nog. "Patiënten waren moeilijk en soms ook gevaarlijk, want ze wisten niet wat ze deden. Ik kreeg vaak klappen. Als iemand lelijk deed, moest je haar stevig beetpakken, met de handen op de rug geklemd." Ze doet het voor en ondanks haar hoge leeftijd zijn haar handen verrassend sterk. Frieda kon goed omgaan met dergelijke situaties, sommige andere meisjes raakten er overspannen van, vertelt ze. Haar moeder zat ook in een psychiatrische inrichting, dus Frieda was daarmee vertrouwd. Ze koos voor de verpleging, omdat ze dan intern woonde. Ze had verder namelijk niemand. "Ik vond het leuk, je had je eigen kamer en een gezamenlijke huiskamer."

Onnozele dingen

De verpleegsters moesten de patiënten bezighouden met 'onnozele dingen', liefst in de buitenlucht. Zo moesten ze bijvoorbeeld stukken hout verplaatsen, zonder enig doel. Frieda: "Dat hadden ze toch niet in de gaten." Of de vrouwen zaten in een zaal 'zogenaamd' iets te naaien of in elkaar te zetten. "Ze konden niet veel. Sommigen lagen alleen op bed. Zoals een vrouw die altijd haar kleding verscheurde, zodat we haar op het laatst niets meer gaven. Ze lag daar de hele dag in haar nakie. Elke ochtend moesten we haar met zijn vijven in bad doen. Die vrouw zal ik nooit vergeten." Frieda werkte tot 1950 in het Provinciaal Ziekenhuis. Ze denkt er met plezier aan terug, "ook al gebeurden er genoeg minder leuke dingen." Glimlachend besluit ze: "Ik heb het allemaal overleefd."

>>

Mede dankzij Vereniging Behoud Meer en Berg kreeg het PZ-terrein in 2005 de status van rijksmonument

open, kleinschalige behandelcentra. In 1991 besloot de Provincie PZ Santpoort te privatiseren; drie jaar later sloot het ziekenhuis alsnog; de patiënten verhuisden naar kleine centra in Amsterdam. In 2002 vertrok de laatste groep.

Plannen en protesten

In 1999 verkocht de provincie Noord-Holland het PZ-terrein zonder voorwaarden aan projectontwikkelaar Park Brederode, die er 450 woningen wilde bouwen. Al snel kwamen omwonenden en belangenorganisaties hiertegen in het geweer. Zij verweten de provincie voorbij te gaan aan de culturele, natuurhistorische en architectonische waarden van het terrein. Een grote groep betrokken inwoners richtte de 'Vereniging Behoud Meer en Berg' (de Vereniging) op die zich, samen met natuur- en cultureel erfgoedorganisaties, inzette voor een verantwoorde herontwikkeling van het PZ-terrein. Er volgden jaren van bezwaarschriften en zienswijzen, inspraakprocedures, rechtszaken en beroepsprocedures, tot aan de Raad van State. Dankzij hun inspanningen kregen het carré en een aantal andere gebouwen op het PZ-terrein in 2005 de status van rijksmonument.

Nieuw plan

Projectontwikkelaar Park Brederode mocht uiteindelijk 310 vrijstaande villa's

Centrale hal

De weverij

Protest tegen de isoleercel (1986)

foto Cees Boer

advertentie

NIEUW BINNEN!

Waanzinig
moie
SUNWAY®
vouwgordijnen
collectie

 Oosterholt
Interieur

**exclusief
& stijlvol design**

Bloemendaalseweg 48-b
2061 CL Bloemendaal
Telefoon 023 5264 286
Mobiël 06 5147 2650
info@oesterholt.nl

www.oesterholt.nl

Naaiwerk (1930)

bouwen in het park. De eerste paal werd geslagen in januari 2008. De herontwikkeling van het hoofdgebouw hoefde pas te gebeuren nadat de villa's klaar zouden zijn. Het monumentale gebouw raakte zo steeds verder in verval. In oktober 2009 verwierp de Raad van State alle bezwaren van de Vereniging, zodat niets de herontwikkeling in de weg stond. Toen brak echter de kredietcrisis uit en gebeurde er lange tijd niets. Totdat in mei 2015 projectontwikkelaar Carré van Bloemendaal (tegenwoordig C. van Bloemendaal, de naam Carré is beschermd, *red.*) het vervallen hoofdgebouw kocht van Park Brederode. De nieuwe eigenaar ontwikkelde binnen een jaar een volledig nieuw plan voor de restauratie en herontwikkeling van het monumentale complex. De Vereniging en andere belangenorganisaties zagen geen aanleiding meer om bezwaar te maken. In 2017 begonnen eindelijk de werkzaamheden om het zestien-duizend vierkante meter grote Carré te restaureren en te verbouwen. Afgelopen zomer namen de eerste bewoners er hun intrek. Naar verwachting is het project in de loop van 2020 af.

ZIELZORG IN DE ZOCHERKERK

Geestelijke begeleiding van psychiatrische patiënten werd in de negentiende eeuw beschouwd als heilzaam onderdeel van de behandeling.

Vanwege de sterke verzuiling in de samenleving moest elke geloofsrichting een eigen godshuis hebben. Het ziekenhuis zelf beschikte over een rooms-katholieke kapel en ook was een ruimte ingericht als synagoge. De inwoners van Bloemendaal zagen liever geen patiënten in de Dorpskerk, dus werd in 1852 op het terrein van het ziekenhuiscomplex een Nederlands Hervormde kerk gebouwd, naar een ontwerp van de Haarlemse architect J.D. Zocher.

Sinds 1994 doet het gebouw niet langer dienst als kerk. In 2012 hebben Ben van der Sluis en Judith Goosen het gekocht en het grondig laten restaureren en verbouwen, met behoud van de monumentale waarde. De kerk heeft een gedeelde woon- en culturele bestemming.

>>

Villa Duinstaete biedt een luxe, veilige en sociale woonomgeving met gastvrije service en deskundige 24-uurszorg op maat.

Het leven in Villa Duinstaete is erop gericht u het thuisgevoel te bezorgen. Behouden wat waardevol is en uitkijken naar dat wat komt. Uw leven leiden zoals u gewend bent in de geborgenheid van onze villa.

Wisseltentoonstellingen in de gang

Kunst verzamelen is zijn passie. De heer Spoorenberg is dan ook verheugd dat hij alle medewerking krijgt om ook de gangen van Villa Duinstaete te gebruiken voor zijn verzameling. Daarbij houdt hij natuurlijk wel rekening met de wensen van andere bewoners. “Ik weet inmiddels heel aardig wat mensen hier mooi vinden.” Het liefst praat hij over zijn verzameling eigentijdse kunst. Het interview begint wat hem betreft dus meteen op die gang, waar de wanden geheel zijn bekleed met tekeningen en gouaches, meest van Nederlandse kunstenaars. Zijn passie.

“Ik ben in afwachting van het gereedkomen van een appartement in het Carré van Bloemendaal dat op een steenworp afstand van Villa Duinstaete ligt.”

De heer Spoorenberg - bewoner Villa Duinstaete - Bloemendaal
Lees het interview op onze website.

Zorggroep De Laren

...NU

Het vernieuwde binnenterrein van het Carré.

Behouden met realiteitszin

Werken aan zo'n groot en beeldbepalend monument als het Provinciaal Ziekenhuis is een project van de buitencategorie, dat je als ontwikkelaar maar een enkele keer in je professionele leven meemaakt, denkt Jaap Jan Smit.

Toen ontwikkelaar C. van Bloemendaal in 2015 het enorme complex kocht, verkeerde het in erbarmelijke staat. Jaap Jan Smit, die nauw is betrokken bij de herontwikkeling, vertelt hoe erg het was: "Vloeren en dakbalken waren doorgerot, zink en koper was gestolen en delen van het gebouw stonden op instorten."

Ensemblewaarde

De ontwikkelaars spraken uitvoerig met belangengroepen en omwonenden. Met de Rijksdienst Cultureel Erfgoed (RCE) en de gemeente groeide een uitstekende samenwerking. Iedereen wilde zoveel mogelijk behouden, maar, zegt Jaap Jan: "Ons doel was de ensemblewaarde van het complex te behouden binnen een haalbaar businessmodel. Om dit project kans van slagen te geven moesten stokpaardjes uit het verleden worden losgelaten en wilden we vooral

>>

WONEN OP HET MOOISTE PLEKJE VAN NEDERLAND

Op de eerste dag van de zomervakantie verhuisden Klaas en Elske Boersma eindelijk met hun kinderen Feike (8) en Gijsje (6) naar hun woning in het Carré van Bloemendaal. Ze zijn de eerste bewoners van dit volledig gerestaureerde en vernieuwde monumentale gebouw.

Klaas en Elske Boersma leefden met hun kinderen tijdelijk op een camping, terwijl ze in het centrum van Rotterdam bouwden aan een groepswoonproject. De kinderen genoten van het leven in de vrije natuur en wilden niet meer terug naar de stad. Elske besloot alternatieven te onderzoeken en vond op Funda een aansprekend historisch bouwproject in Bloemendaal. Tijdens de eerste rondwandeling door het bouwvallige voormalige ziekenhuis werd zoon Feike helemaal blij: "Ik wil het hier wel knuffelen." Het verlangen van de kinderen naar het buitenleven gaf de doorslag.

Zoveel mogelijk zelf

"We vroegen ons af of we het ons konden veroorloven te gaan wonen op het mooiste plekje van Nederland," vertelt Klaas. Maar ze waagden de stap. Ze verkochten hun huis, zochten werk in Noord-Holland en huurden een huis in Haarlem. Op 8 maart van dit jaar kregen de Boersma's de sleutel van hun volledig casco opgeleverde nieuwe huis. Maandenlang werkten ze keihard aan de afbouw; om kosten te besparen deden ze zoveel mogelijk zelf. Elske: "Muren zetten, elektriciteit aanleggen, we hadden het nog nooit gedaan. Maar met hulp van YouTube is iedereen handig." Het helpt ook dat Klaas ooit bouwkunde studeerde. Ze lieten natuurlijk wel alles controleren door vakmensen. Inmiddels is het huis voor ongeveer drie kwart klaar.

Hergebruik

Op het bouwterrein vond Klaas oude eikenhouten plafondbalken die de aannemer had afgekeurd. "Ik schuur ze mooi glad en we maken er een eettafel van, boekenplanken en vensterbanken. Ook zo dragen we bij aan het behoud van het monument. Hergebruik is goedgebruik, toch?" Na ruim vier jaar te hebben geleefd als 'vagebonden' in tijdelijke huisvesting en bouwprojecten, voelt het gezin zich helemaal gelukkig in het huis aan de Zocherlaan. Elske: "We wonen hier midden in de natuur, tussen herten, egels en konijnen. 's Nachts vliegen uilen krijgend om de schoorsteen, waar vind je dat?"

kijken wat wel mogelijk was. Architect Heiko Hulsker heeft daar een belangrijke rol in gespeeld. Zo hebben we de structuur van lange brede gangen doorbroken en het gebouw gesplitst in verticale herenhuizen. De iconische schoorsteen hebben we gerestaureerd, want die bepaalt mede de identiteit van de omgeving. We wilden de structuur van het gebouw en de aanpassing zo simpel mogelijk houden en het gebouw casco opleveren aan de bewoners zodat zij zelf invulling kunnen geven aan hun woning."

Openbaar park

De buitenruimte blijft behouden als openbaar park, met een natuurlijke af-

HISTORIE

scheiding rond de woningen. Het leven van de bewoners speelt zich af aan de binnenkant van het carré, waar zij hun ingang en de tuin hebben. In het midden is een parkeerterrein aangelegd, omzoomd door bomen. Als verwijzing naar de oude gebouwstructuur en de destijds aanwezige gangen worden in het verlengde van de noord-zuid zichtlijn spectaculaire rechthoekige waterbakken aangelegd van cortenstaal. Jaap Jan: “Ons werk zit er binnenkort op, dan is het aan de nieuwe bewoners om hun droomhuis vorm te geven. Ik weet zeker dat ze trots zullen zijn op het resultaat. Een aantal woningen zullen we zeker terugzien in de woonmagazines.” ■

‘We wilden vooral kijken wat wel mogelijk was’

LAMME

familierecht & mediation

Gespecialiseerd
in scheidingen.
Begrijpelijke taal en
een praktische aanpak.

Amy Scheerder - Lamme
Advocaat & Mediator

Lamme Familierecht & Mediation
Kennemerplein 20
2011 MJ Haarlem
023-3690256
06-24639909
info@lammefamilierecht.nl
www.lammefamilierecht.nl